

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

XI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

17 – 18 ЖОВТНЯ 2023 р.

«ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ»

м. Одеса

УДК 330.34:005.35(477"20")

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. – 663 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Козак К.Б. - д-р екон. наук, професор, директор ННІПЕіМ ім. Г. Е. Вейнштейна ОНТУ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., проф., Баранюк Х.О. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Седікова І.О. – д.е.н., проф., Ніколюк О.В. – д.е.н., проф., Козак К.Б. – д.е.н., проф., Соловей А.О. – к.і.н., доц., Згадова Н.С. – к.е.н., доц., Маркова Т.Д. – к.е.н., доц., Волкова А.Ю. – ас., Мільчева В.В. - PhD, доц., Новикова В.С.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Черняк Г.А., кандидат історичних наук, доцент
Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса

Громадянська ідентичність особистості характеризується індивідуальним почуттям приналежності до спільності громадян конкретної держави, що дозволяє громадянській спільноті діяти як колективний суб'єкт. З психологічної точки зору, громадянська ідентичність проявляється через процес самоідентифікації індивіда, через співвідношення своєї свідомості з політичною культурою та інститутами цієї політичної нації. Вона включає три основні елементи: когнітивний - знання про належність до даної соціальної спільності, ціннісний - наявність позитивного чи негативного ставлення до факту належності та емоційний - прийняття або неприйняття громадянської спільності [1].

Ідентичність – це завжди вибір, селекція, вибірковість, рефлексивність, конструювання нового гештальту. Ідентичність, що кристалізувалася до кінця юнацтва, включає в себе всі значущі ідентифікації, але в той же час і змінює їх, створюючи єдину пов'язану цілісність шляхом послідовних «я-синтезів» і перекристалізації [4].

Формування громадянської ідентичності передбачає певну особливу перебудову свідомості людини, появи критичних точок прогресуючої емансипації особистості, індивідуалізації світогляду, формування особистісної автономії.

Як свідчать результати соціологічного опитування, що проводилося соціологічною службою Центру Разумкова з 23 по 31 травня 2023 року в рамках проекту Програми МАТРА, на питання «До якої культурної традиції відносять себе громадяни України?» респонденти найчастіше відповідали, що відносять себе до української культурної традиції (81%). Частка таких порівняно з 2006р. істотно зросла (тоді вона становила 56%). З 7% до 10% зросла також частка тих, хто відносить себе до загальноєвропейської культурної традиції.

Зростання числа тих, хто відносить себе до української культурної традиції, відбулося у всіх регіонах, але найбільшою мірою — у Південному і Східному. У Південному регіоні їх частка зросла з 50% до 80%, а у Східному — з 46% до 76%. Статистично значуще зростання частки тих, хто відносить себе до загальноєвропейської культурної традиції, відбулося у Центральному (з 6% до 12%) та Східному (з 6% до 9,5%) регіонах. Віднесення до радянської та російської культурних традиції зменшилася у всіх регіонах.

Зростання віднесення себе до української культурної традиції відбулося майже переважно за рахунок російськомовного населення (тих,

хто вдома переважно говорить російською мовою) — серед них частка таких зросла більш ніж удвічі (з 29% до 64%).

Відповідаючи на запитання: «Яка культурна традиція, на ваш погляд, переважатиме в Україні в майбутньому (через 20–25 років)?», респонденти частіше, ніж у 2006р., відповідають, що переважаючою буде українська культурна традиція (їх частка зросла з 35% до 55%). З 16% до 24% зросла частка тих, хто дотримується думки, що переважаючою буде загальноєвропейська культурна традиція. З 22% до 11% знизилася частка тих, хто вважає, що в різних регіонах переважатимуть різні культурні традиції [2].

Як бачимо, особливістю громадянської ідентичності є зростаюча роль виборів, пов'язаних із розширенням соціального простору особистості та збільшенням кола інших значущих речей. Спрямованість цих виборів показує, що є об'єктом ідентичного вибору. У міру дорослішання та зростаючої автономності особистості зростає і значення рефлексії у формуванні ідентичності, що передбачає суб'єктивну інтерпретацію особистого сьогодення, минулого та майбутнього. Тому вибори у громадянській ідентичності детерміновані не лише громадянським контекстом, а й цією внутрішньою позицією. Тут можна говорити про сформовану суб'єктивну картину світу, ідентифікаційну матрицю, суб'єктивну складову особистості, як внутрішніх детермінантів громадянської ідентичності.

Громадянська ідентичність формується завдяки почуттю розділеної спадщини, історії, традиціям, цінностям і значною мірою мові. Мова — найважливіший комунікативний чинник формування суспільства, оскільки він сприяє об'єднанню людей. Також серед найважливіших чинників, які впливають на процес формування громадянської ідентичності слід віднести: роль держави у визначенні вектору розвитку суспільства; наявність чи відсутність традицій громадянських об'єднань та взаємної довіри між соціальними групами; участь чи відчуження громадян від сфери політики; ставлення до державних символів України та атрибутів незалежної держави.

Як свідчать результати соціологічного дослідження, порівняно з попередніми роками, зросла частка тих, хто пишається державними символами України: Прапором України (з 26% у 2011р. до 75% у 2023р.), Гербом України (з 25% до 74%), її Гімном (з 22,5% до 69%). Також з 32% до 74% зросла частка тих, хто пишається державною мовою України, з 19% до 57% — частка тих, хто пишається її грошовою одиницею (гривнею).

Пишаються Прапором України більшість жителів усіх регіонів (від 84% на Заході країни до 66% на Сході), Гербом України — від 82% на Заході країни до 67% на Сході, Гімном — від 80% на Заході країни до 56,5% на Сході), державною мовою України — від 86% на Заході країни до 64% на Сході), її грошовою одиницею — від 69% на Заході країни до 43,5% на Півдні [2].

Представники молодших вікових груп частіше, ніж представники старших вікових груп, пишаються державними символами України та атрибутами незалежної держави. Так, пишаються Прапором України 80% респондентів віком молодше 30 років і 69% тих, кому 60 і більше років, Гербом України — відповідно 79% і 68%, Гімном — відповідно 78% і 62%, державною мовою України — відповідно 81% і 67%, її грошовою одиницею — відповідно 65% і 51,5%.

За необхідності вибирати, що є важливішим — *свобода чи рівність*, 75% опитаних вибирають свободу (у 2022р. таких було 71%, у 2020р. — 64%). Але, якщо вибирати *між свободою і безпекою*, то українці частіше вибирають безпеку (54,5%, а 44% вибирають свободу). Однак, вибір на користь безпеки зараз істотно менший, ніж у 2020р., коли перевагу безпеці надавали 66% українців (і це в ситуації, коли в Україні йде широкомасштабна війна і актуальність питання безпеки надзвичайно зросла).

При необхідності вибирати *між свободою і достатком* вибір свободи українцями постійно зростає. Якщо у 2010р. частки тих, хто надавали перевагу свободі, і тих, хто надавав перевагу достатку, були приблизно рівними (відповідно 32% і 30%), то у травні 2023р. частка перших зросла до 51%, а частка других зменшилася до 23% [3].

Таким чином, розвиток громадянської ідентичності - це складний процес розвитку особистості через подолання криз, і в першу чергу, криз ідентичності. Соціалізація як безперервний процес визначає розвиток системи цивільних взаємовідносин, тому взаємодії з соціумом дозволяє отримати новий досвід, активно засвоїти категорії та поняття з допомогою яких відбувається пізнає себе.

Отже, визначальна роль формуванні громадянської ідентичності належить соціальному оточенню. Саме воно визначає послідовність пошуку етапів та прийняття ідентичності, спрямованість ідентичності, її статусні моделі. Але досі залишаються дискусійними питання зміни статусів ідентичності, стратегії розвитку, когнітивні та еволюційні аспекти ідентичності. Детальне вивчення громадянської ідентичності дозволить глибше зрозуміти механізми соціалізації в мультикультурному просторі, розширить уявлення про вікові, соціальні, професійні, релігійні, сімейні расові, цивільні конструкти.

Література:

1. Tajfel H., Turner J.C. The social identity theory of intergroup behavior. In: S. Worchel, W.G. Austin(Eds.), Psychology of intergroup relations. Chicago: Nelson Hall, 1986. pp. 7–24

2. Ідентичність громадян України: тенденції змін (травень 2023р.)/Ел.ресурс:

<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/identychnist-gromadian-ukrainy-tendentsii-zmin-traven-2023r>

3. Суспільно-політичні орієнтації громадян України (травень 2023р.)/Ел.ресурс:<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/suspilnopolitychni-orientatsii-gromadian-ukrainy-traven-2023r>

4. Эриксон Э. [Erikson E.] Идентичность: юность и кризис. Пер. с англ. – М.: Флинта, 2006. – 342 с.

172.	Черкаський А.В. РОЛЬ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	592
173.	Черняк Г.А. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ.....	596
174.	Євтушевська О.О., Скляр Л.Б., Дашевська Є.М. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПДВ.....	600
175.	Євтушевська О.О., Скляр Л.Б., Фіцева В.О. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	603
176.	Євтушевська О.О. ПЕРВИННІ ДОКУМЕНТИ ТА СТРОК ЗБЕРІГАННЯ – ЗМІНИ 2023.....	606
177.	Євтушевська О.О., Андрєєва М.В. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	609
178.	Євтушевська О.О., Пелещук М.А. ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗОВАНОГО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ.....	612
179.	Маркова Т.Д., Домброван Я.Ю., Гондзя О.М. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЙОГО ТРАНСФОРМАЦІЯ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	614
180.	Ольшєвська О.В., Волкова А.Ю., Бардук А.В. ДІДЖИТАЛ-ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕСУ.....	617
181.	Ткачук Г.О., Сарієва Г.І. БАНКІВСЬКА СФЕРА: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ НА УМОВАХ «СПОТ».....	620
182.	Ткачук Г.О., Величко О.М., Яценко Н.Г. УРЯДОВА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	623
183.	Ткачук Г.О., Зеленьк В.В., Мусатенко Є.В. ПРОБЛЕМИ РЕАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ	627
184.	Gangan Svetlana, Burbulea Rodica, Gangan Iulian CONCEPTUALIZĂRI ÎN DETERMINAREA LOCULUI ȘTIINȚEI MARKETINGULUI ÎN TEORIA DEZVOLTĂRII ECONOMICE DURABILE...	630